

สรุปผล อภิปรายผลผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา ของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาที่เรียนวิชาเอกสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ในวิทยาลัยครู
๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ในวิทยาลัยครูระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่งไปยังนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา และอาจารย์ที่สอนวิชาสังคมวิทยา ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงในวิทยาลัยครูต่าง ๆ ๑๘ แห่ง ที่สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

แบบสอบถามที่ถามอาจารย์ได้รับคืนร้อยละ ๘๘.๘๘

แบบสอบถามที่ถามนักศึกษาได้รับคืนร้อยละ ๘๓.๓๓

นำข้อมูลที่ไ้มาทำการวิเคราะห์หาค่าร้อยละของผู้ตอบประเภทต่าง ๆ หากค่ามัธยิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความคิดเห็นของตัวอย่างประชากรประเภทอาจารย์กับตัวอย่างประชากรประเภทนักศึกษา เกี่ยวกับความคิดเห็นและปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา ด้วยค่า Z ($Z - test$) โดยพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างที่ระดับความเชื่อมั่น ๘๕%

สรุปผลการวิจัย

เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๓๑ - ๓๕ ปี มีวุฒิปริญญาโทและปริญญาตรีใกล้เคียงกัน มีประสบการณ์ด้านการสอน ๑ - ๕ ปี ชั่วโมงที่ทำการสอน ๒ - ๑๐ ชั่วโมง ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยา และคิดว่ามีความรู้พอสมควรในการสอนวิชานี้ วิธีการแสวงหาความรู้วิชาสังคมวิทยาคือเข้ารับการอบรมและสัมมนา และติดตามอ่านวารสารที่เกี่ยวกับวิชานี้ใกล้เคียงกัน เข้าร่วมงาน ประเพณีและวัฒนธรรมกับสังคมภายนอกวิทยาลัยมากที่สุด เมื่อเกิดปัญหาในการสอนจะขอความช่วยเหลือและคำแนะนำจากอาจารย์ที่สอนวิชาเดียวกัน รองลงไปคือการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

๒. นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ๒๐ ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงปีที่ ๒ เลือกเรียนวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก เพราะรักและชอบวิชานี้ และวิธีการแสวงหาความรู้ในวิชาสังคมวิทยาคือ อ่านตำราเกี่ยวกับสังคมวิทยาเท่าที่จะหาได้

เกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา

๑. ด้านหลักสูตร มีการใช้เอกสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่ผู้สอนเห็นว่าเหมาะสมในระดับมาก นักศึกษารู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาที่จะต้องเรียนตลอดทั้งเทอมในระดับปานกลาง

๒. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้น่าก็คือ อาจารย์ผู้สอนบรรยาย กิจกรรมที่ใช้น้อยคือ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การศึกษานอกสถานที่ การใช้ชุดการสอน และการใช้สถานการณ์จำลอง

๓. ด้านสื่อการสอน สื่อการสอนส่วนใหญ่มีการใช้น้อย ที่มีการใช้ปานกลาง ได้แก่ หนังสือพิมพ์หรือวารสาร แผนที่ แผนภูมิ และรูปภาพ

๔. คามการวัดและประเมินผล วิธีการวัดและประเมินผลที่ใ้ช้บ่อยคือ การทดสอบปลายภาคและการเข้าห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ แบบของข้อทดสอบที่ใ้ช้มากคือข้อสอบแบบอัตนัยและปรนัยปนกัน การวัดผลวิชาสังคมวิทยา อาจารย์เห็นว่าเป็นการวัดความสามารถด้านการวิจารณ์ และการใช้เหตุผล ส่วนนักศึกษาเห็นว่าเป็นการวัดความสามารถด้านการแสดงความคิดเห็น

ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาในคานต่าง ๆ

๑. คานหลักสูตร อาจารย์และนักศึกษส่วนใหญมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือเห็นด้วยมากกับการที่นักศึกษาครรู และเข้าใจจุดมุ่งหมายของการเรียนและการสอนวิชาสังคมวิทยา นักศึกษาครรูและเข้าใจขอบเขตและความสำคัญของวิชาสังคมวิทยา การใช้เอกสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ที่ผู้สอนเห็นว่าเหมาะสม และอัตราเวลาเรียนที่กำหนดให้ในหลักสูตรมีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้แก่นักศึกษาครรูและเข้าใจเนื้อหาวิชาที่จะต้องเรียนตลอดทั้งเทอม นักศึกษาครรูและเข้าใจว่าจะต้องทำกิจกรรมอะไรบ้างในการเรียนและการสอนวิชาสังคมวิทยา โดยอาจารย์มีความเห็นด้วยมากกว่านักศึกษา

๒. คามกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์และนักศึกษส่วนใหญมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือเห็นด้วยมากกับการเชิญวิทยากรมาบรรยาย การให้นักศึกษาทำรายงานบางหัวข้อ ใ้ให้นักศึกษาค้นคว้าและอภิปรายในชั้นเรียน การจัดนิทรรศการประกอบการเรียน การศึกษานอกสถานที่ การใช้สถานการณ์จำลอง และการสอนแบบวิทยาศาสตร์หรือการแก้ปัญหา ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้แก่ การใ้ทำแบบฝึกหัด การเก็บข้อมูลจากชุมชน อาจารย์มีความเห็นด้วยมากกว่านักศึกษา แต่วิธีที่อาจารย์ผู้สอนบรรยาย นักศึกษาเห็นด้วยมากกว่าอาจารย์

๓. คานสื่อการสอน อาจารย์และนักศึกษส่วนใหญมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือเห็นด้วยมากกับการใ้ช้หนังสือพิมพ์หรือวารสาร โทรทัศน์ ภาพยนต์ รูปภาพ แผนที่ แผนภูมิ เครื่องฉายขามถึระยะ และสถานการณ์จำลอง ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้แก่ วิทยุ

เครื่องบันทึกเสียง อาจารย์เห็นควยปานกลาง นักศึกษาเห็นควยมาก สไลด์ फिल्मสตริป ภาพโปร่งแสง อาจารย์เห็นควยมากกว่านักศึกษา แต่หุ่นจำลองและของจริงนักศึกษาเห็นควยมากกว่าอาจารย์

๔. ตามการวัดและประเมินผล อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือ เห็นควยมากกับการเข้าห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ ใ้คนควยทำรายงานหรือการอภิปราย การทำแบบฝึกหัดหรือมอบหมายงานให้ทำ สังเกตการทำงานกลุ่ม การทดสอบย่อยเดือนละครั้ง การทดสอบกลางภาค เห็นควยมากกับการใช้แบบข้อทดสอบแบบอัตนัยและปรนัยปนกัน การวัดความสามารถตามการแสดงความคิดเห็น วัดความเข้าใจ การตัดสินใจ ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้แก่การวัดความสามารถตามการวิจารณ์และการใช้เหตุผล การนำไปใช้ อาจารย์เห็นควยมากกว่านักศึกษา แต่การทดสอบปลายภาคแบบของข้อสอบแบบอัตนัยอย่างเดียว ข้อสอบแบบปรนัยอย่างเดียว การวัดความสามารถตามความจำ นักศึกษาเห็นควยมากกว่าอาจารย์

ตามเนื้อหาวิชา อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน คือ เห็นควยมากกับเนื้อหาวิชาสังคมวิทยาเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาวิชาที่เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และเห็นควยปานกลางกับเนื้อหาวิชาที่เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสอนนักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับเนื้อหาในหลักสูตรของวิชาสังคม ๒๑๑ และวิชาเลือก สังคม ๑๐๑, สังคม ๑๐๒, สังคม ๓๑๑, สังคม ๓๑๒, สังคม ๓๓๑ และสังคม ๔๒๑ อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นควยมากกว่ามีประโยชน์และน่าสนใจ

ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้แก่ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน นักศึกษามีความเห็นควยมากกว่าอาจารย์ และมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเนื้อหาวิชาสังคมวิทยาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร อาจารย์เห็นควยมากกว่านักศึกษาในหัวข้อวิเคราะห์ปัญหาของสังคมชนบทและเมือง การจัดระเบียบสังคม กลุ่มสังคม ลักษณะสังคมไทย ความมุ่งหมายในการศึกษาปัญหาสังคม ลักษณะสังคมไทยและชนิต

ของปัญหาสังคม ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงประชากร นำปัญหาที่นักศึกษาสนใจมารวมกันอภิปราย กระบวนการเรียนแบบสหวิทยาและทักษะในการแก้ปัญหา นำคสามรู้ในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้วมารวมอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาทางคาน เทรนธุรกิจ สังคม การเมือง การศึกษาและวัฒนธรรม หัวข้อที่นักศึกษาเห็นควมมากกว่าอาจารย์คือ ความหมายและขอบเขตของสังคมวิทยาชนบทและเมือง

ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาในคานต่าง ๆ

๑. คานหลักสูตร อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกคาน และเห็นว่าการขาดเอกสารประกอบการเรียนและการสอนวิชาสังคมวิทยาเป็นปัญหามาก
๒. คานเนื้อหาวิชา อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน คือเห็นว่าเป็นปัญหาปานกลางไคแก่ เนื้อหาวิชาสังคมวิทยามีรายละเอียดที่กำหนดให้มากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับเวลาที่ให้มีในหลักสูตร วิชาสังคมวิทยากำหนดเนื้อหาที่คลุมเครือยากแก่การตีความ เนื้อหาวิชาที่มีความซ้ำซ้อนกับรายวิชาของหมวดอื่น ๆ เนื้อหาวิชาล้าสมัยและไม่น่าสนใจ ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันคือ เนื้อหาวิชาที่กำหนดให้เรียนยากเกินไป เนื้อหาวิชาสังคมวิทยามีรายละเอียดปลีกย่อยมากเกินไปและไม่มีประโยชน์สำหรับนักศึกษา โดยนักศึกษาเห็นว่าปัญหามากกว่าอาจารย์
๓. คานกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน คือเห็นว่าเป็นปัญหาปานกลางไคแก่ กิจกรรมที่กระตุ้นให้นักศึกษาได้คิด วิพากษ์ วิจรรณและได้แสดงความคิดเห็น กิจกรรมที่กระตุ้นให้นักศึกษาสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบตอสังคม กิจกรรมที่กระตุ้นให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของวิชาสังคมวิทยา กิจกรรมที่เร้าความสนใจของนักศึกษาให้คอบทเรียน กิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้แสดงบทบาทมากที่สุด กิจกรรมที่คานึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษา กิจกรรมที่ให้นักศึกษาทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง กิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี กิจกรรมที่ให้นักศึกษา

ได้ทดลองปฏิบัติทำการสอนจริง การนำเอาวิธีสอนแบบใหม่ ๆ มาใช้ ปัญหาในการใช้สื่อการสอน ปัญหาการใช้ระยะเวลาให้เหมาะสมกับบทเรียน ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คือการนำเอาเหตุการณ์ปัจจุบันไปมาสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์เห็นว่า เป็นปัญหาปานกลาง แต่นักศึกษาเห็นว่า เป็นปัญหามาก กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการอ่านและการค้นคว้าจากหนังสืออื่น ๆ นักศึกษาเห็นว่า เป็นปัญหามากกว่าอาจารย์

๔. ด้านสื่อการสอน อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือ เห็นว่าเป็นปัญหาระดับปานกลางทุกด้าน ที่เห็นว่าเป็นปัญหามากกว่าข้ออื่นคือ วิทยาลัยไม่มีอุปกรณ์ประกอบการเรียนและการสอนวิชาสังคมวิทยาอย่างเพียงพอ การผลิตสื่อการสอน การรู้จักใช้แหล่งวิทยาการ

๕. ด้านการวัดและประเมินผล อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือ เห็นว่าเป็นปัญหาระดับปานกลางทุกหัวข้อ ที่เห็นว่าเป็นปัญหามากกว่าข้ออื่นคือ การวัดผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ความยุติธรรมในการตัดเกรด

ความต้องการเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา

๑. ความต้องการของอาจารย์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ที่อาจารย์ต้องการมากกว่าข้ออื่น ๆ คือ ต้องการให้มีหนังสือทางด้านวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยาในห้องสมุดอย่างเพียงพอ ต้องการให้มีการประชุมและสัมมนา ระหว่างอาจารย์ที่สอนวิชาสังคมวิทยาในกลุ่มวิทยาลัยครู ต้องการให้มีการเตรียมเอกสารประกอบการเรียนและการสอน ต้องการให้มีการอบรมและนิเทศด้านเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมตามลำดับ และที่ต้องการระดับปานกลาง คือการเตรียมอาคารสถานที่ ต้องการให้ลดชั่วโมงการสอนและลดงานด้านอื่นเพื่อจะได้มีเวลาเตรียมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. นักศึกษามีความต้องการอยู่ในระดับมากในทุกด้าน และที่ต้องการมากกว่าข้ออื่น ๆ คือ ต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพสังคมในปัจจุบัน ต้องการให้ครูสอนนำเอาวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ มาใช้ ต้องการให้มีหนังสือทางด้าน

วิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยาในห้องสมุดใหม่ากพอ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษา

อาจารย์เห็นว่าควรมีการสำรวจชุมชน หรือสัมผัสชุมชนเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริง การสอนก็ควรเน้นเหตุการณ์ปัจจุบัน เนื้อหาที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน สอนให้นักศึกษารู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ขณะเดียวกันวิทยาลัยต้องมีอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอ และอาจารย์ผู้สอนก็ควรมีการจัดสัมมนาระหว่างอาจารย์อยู่เสมอรวมทั้งต้องมีการใช้วิทยากรจากแหล่งวิชาการโดยตรงมาช่วยในการเรียนการสอน

นักศึกษาเห็นว่าควรสำรวจชุมชน ชวนทำให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของปัญหา ในงานการเรียนการสอนอาจารย์ควรคัดเลือกหลักสูตรให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และปัญหาที่นักศึกษาประสบอยู่ การสอนควรสอนภาคปฏิบัติด้วย และต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาบ้าง ให้นักศึกษาร่วมเสนอปัญหา ร่วมวางแผนการเรียนการสอน ควรมีการศึกษานอกสถานที่ และการใช้อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงในวิทยาลัยครู" พบปัญหาและสิ่งที่น่าสนใจหลายประการคือ

คานสถานภาพของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิปริญญาตรีกับปริญญาโทใกล้เคียงกัน อาจารย์ผู้สอนวุฒิปริญญาโทส่วนมากก็จบมาจากสาขาอื่น ที่จบทางสังคมวิทยาโดยตรงยังไม่มี อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อาจารย์ส่วนมากคิดว่ายังมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะทำการสอน อาจารย์ส่วนมากจึงมีความต้องการให้มีหนังสือทางสังคมวิทยาในห้องสมุดใหม่ากพอ และต้องการให้มีการประชุมและสัมมนาระหว่างอาจารย์ที่สอนวิชาสังคมวิทยา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน แต่อาจารย์ส่วนมากเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยา จึงพอมีประสบการณ์ที่จะสอนวิชานี้ได้

ทางค่านักศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่จะเลือกวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอกเพราะรักและชอบวิชานี้ แต่ยังมีนักศึกษบางส่วนที่แสดงความคิดเห็นว่าที่เลือกเรียนวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอกเพราะไม่สามารถเรียนวิชาอื่นได้ เห็นว่าเรียนง่ายกว่าวิชาอื่น ๆ และเรียนตามเพื่อน ๆ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาได้

คานหลักสูตร จากการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ในการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาได้ใช้เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ผู้สอนเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีเสรีภาพทางวิชาการอย่างเต็มที่ในการเลือกเอกสารประกอบการเรียนภายในขอบเขตเนื้อหาวิชาที่หลักสูตรกำหนดไว้ หรือแสดงว่าเอกสาร หนังสือของหน่วยงาน��ตการณ์การฝึกหัดครูในคานสังคมวิทยามีน้อย ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ สุมาลี วิไลรัตน์ ที่พบว่า อาจารย์สังคมศึกษาในวิทยาลัยครูทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคส่วนใหญ่ใช้เอกสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ ประกอบการเตรียมการสอน จำนวนน้อยที่สุดของอาจารย์ดังกล่าวใช้เอกสารประกอบการสอนของหน่วยงาน��ตการณ์การฝึกหัดครู^๑

ปัญหาในคานหลักสูตร อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่เห็นว่าเป็นปัญหามากคือ การขาดเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนี สาตุนุรักษ์ ที่ว่าเอกสารทางวิชาการ และตำราคนควาสำหรับครูอาจารย์มีน้อยไม่เพียงพอแก่ความต้องการ^๒ และตรงกับงานวิจัยของ สุมาลี วิไลรัตน์ ที่พบว่า

^๑ สุมาลี วิไลรัตน์, "ปัญหาในการดำเนินการสอนตามโปรแกรมการสอนสังคมศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๔๗.

^๒ รัชนี สาตุนุรักษ์, "โปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๔๗.

เอกสารทางวิชาการที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อเตรียมการสอนของอาจารย์สังคมศึกษาใน
ห้องสมุดของวิทยาลัยต่าง ๆ มีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ^๑

ด้านเนื้อหาวิชา จากการวิจัยพบว่า เนื้อหาวิชาสังคมวิทยา มีประโยชน์มากต่อ
การนำเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงาน
วิจัยของ มลวิภา ตันวุฒินันท์ ที่พบว่าบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และหลักสูตรภาคนอกเวลาเห็นว่า
วิชาสังคมวิทยามีประโยชน์มากต่อการสอนวิชาสังคมศึกษา^๒ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิชาสังคมวิทยา
เป็นวิชาที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ศึกษา คือ ช่วยให้มีจิตใจกว้างขวาง เข้าใจเรื่องราวของคนและ
สังคม เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง และเข้าใจตนเอง เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตนกับ
สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก วิชาสังคมวิทยาก็ยังมีความสำคัญ
มากยิ่งขึ้น เช่น ในปัจจุบันจะมีการสร้างกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม การขัดแย้ง
การตอรอง การรวมพลัง การประท้วง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ผู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับสังคมวิทยา
จะเข้าใจเหตุการณ์ได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่เข้าใจสังคมวิทยา

ปัญหาด้านเนื้อหาวิชา อาจารย์และนักศึกษาสวนใหญ่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
ข้อที่อาจารย์และนักศึกษาเห็นว่ามามีปัญหามากกว่าข้ออื่นคือ เนื้อหาวิชาสังคมวิทยามีรายละเอียด
มากเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับเวลาที่กำหนดได้ในหลักสูตร และเนื้อหาวิชามีความซ้ำซ้อนกับ
รายวิชาของหมวดอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิเคราะห์และการประเมินผลหลักสูตร
การฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่พบว่า รายวิชาของสังคมวิทยามีความซ้ำซ้อนกับรายวิชาในหมวด

^๑ สุมาลี วิไลรัตน์, "ปัญหาในการดำเนินการสอนตามโปรแกรมการสอนสังคม
ศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู," หน้า ๔๖.

^๒ มลวิภา ตันวุฒินันท์, "การเตรียมครูสังคมศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์," หน้า ๑๐๔.

เดียวกัน และเข้าช้กับรายวิชาในหมวดอื่น^๑ และตรงกับรายงานขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่รายงานเกี่ยวกับหลักสูตรของกรมการฝึกหัดครูไว้ว่า บรรจุเนื้อหาวิชา ในหลักสูตรมากเกินไป เนื้อหาในหลายวิชาซ้ำซ้อนกัน^๒

คานกิจกรรมการเรียนการสอน จากการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนบรรยายเป็น กิจกรรมที่ใ้มากที่สุด ส่วนกิจกรรมที่ใ้ช้ได้น้อยได้แก่ การใช้ชุดการสอน การศึกษานอกสถานที่ การใช้สถานการณ้จำลอง และการเชิญวิทยากรมาบรรยาย ซึ่งตรงกับกรวิจัยของ ปรียานุช ลากเจริญ ที่พบว่าวิธีการสอนของครูที่ใ้มากที่สุดคือการบรรยาย ส่วนวิธีการที่ครูใ้ช้ได้น้อย คือ การอภิปราย การศึกษานอกสถานที่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การสอนแก้ปัญหาแบบ วิทยาศาสตร์^๓ และตรงกับผลการวิจัยของ ทศนีย์ เรื่องธรรม ที่พบว่า วิธีสอนที่อาจารย์ สังกศศึกษาใ้มากที่สุดคือ การบรรยายและเปิดโอกาสใ้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น และมี วิธีสอนที่อาจารย์ใ้ช้ได้น้อยได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การใ้ให้นักศึกษา แสดงบทบาทและการสอนโดยสถานการณ้จำลอง^๔

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาไม่ควรใ้ใช้วิธีสอนอย่างใด อย่างหนึ่งโดยเฉพาะตลอดไป เพราะยังไม่มีวิธีการสอนชนิดใดที่ใ้ดีและเหมาะสมที่สุดใ้แต่ละ

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการฝึกหัดครู, รายงานการวิเคราะห์และการ ประเมินผลหลักสูตรการฝึกหัดครู ๒๕๑๕ (กรุงเทพมหานคร: จักรเพชรการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๗๕.

^๒ ชีระ รุญเจริญ, "แนวทางเกี่ยวกับการฝึกหัดครู," ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๒๑): ๒๕.

^๓ ปรียานุช ลากเจริญ, "การเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองใ้โรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๕๕.

^๔ ทศนีย์ เรื่องธรรม, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษาของ อาจารย์ใ้ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ," หน้า ๗๑.

เนื้อหาวิชา ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา เช่น การอภิปราย การใช้สถานการณ์จำลอง การสอนแบบแก้ปัญหา การเชิญวิทยากร เพื่อฝึกทักษะนักศึกษในการคิด การวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และการใช้เทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ต้องถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของอาจารย์สถาบันการผลิตครูที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา ที่จะได้นำเอาวิธีสอนแบบต่าง ๆ ไปใช้สอนนักเรียนในโอกาสต่อไป แต่จากการวิจัยพบว่า เนื้อหาวิชาดังควมวิทยามีรายละเอียดมากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับเวลาที่หลักสูตรกำหนดให้ อาจารย์ผู้สอนอาจคิดว่า ถ้าใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีจะสอนไม่ทันตามหลักสูตร ทั้ง ๆ ที่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าวิธีสอนดังกล่าวควรจัดเป็นอย่างมาก

ปัญหาในคานากิจกรรมการเรียนการสอน ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ที่เห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญคือ นักศึกษาขาดทักษะด้านความคิด วิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความคิดเห็น นักศึกษาขาดความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อดังคม และนักศึกษขาดทักษะ การอ่านและค้นคว้าจากหนังสืออื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมประสงค์ นวมบุญดี^๑ ที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ขาดทักษะด้านการคิดการวิพากษ์วิจารณ์^๑ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เนาวรัตน์ ทรงวิทยา^๒ ซึ่งพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ขาดนิสัยในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง^๒ และตรงกับผลการวิจัยของ พัฒนา อิติเต็ร^๓ ที่พบว่า

^๑ สมประสงค์ นวมบุญดี, "ปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง," หน้า ๒๘๖.

^๒ เนาวรัตน์ ทรงวิทยา, "ปัญหาการสอนวิชาภาษาศาสตร์เบื้องต้นสำหรับครูในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (๒๕๒๒), หน้า ๘๖.

ปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดจากนักศึกษาคือ นักศึกษาเคยชินกับการสอนแบบบรรยายและขาดทักษะในการใช้แหล่งวิชาการเพื่อค้นคว้า^๑

งานกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรส่วนมากจะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในวิทยาลัย บุคคลภายนอกไม่ค่อยมีโอกาสจะเข้ามารวมกิจกรรมด้วย แต่จากข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษาจำนวนมาก ต้องการให้จัดกิจกรรมร่วมกับสังคมภายนอก ร่วมกับสถาบันอื่น หรือร่วมกับชุมชนซึ่งเป็นแนวความคิดที่ดี ที่ถูกต้อง เพราะวิทยาลัยครูควรเป็นแหล่งวิชาการที่สำคัญ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดในวิทยาลัยครู ควรทำการเผยแพร่ความรู้ให้กับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงได้รับประโยชน์ด้วย ซึ่งการบริการทางวิชาการแก่สังคมเป็นหน้าที่ของวิทยาลัยครู ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช ๒๕๑๘ ที่ไ้ระบุไว้ว่า "ในวิทยาลัยครู "ทำนุบำรุงวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม"^๒

งานการใช้สื่อการสอน จากการวิจัยพบว่า รูปภาพ แผนที่ แผนภูมิ และหนังสือพิมพ์หรือวารสาร เป็นสื่อการสอนที่มีการใช้ปานกลาง อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่าสื่อการสอนที่ควรใช้มากที่สุดคือ หนังสือพิมพ์หรือวารสาร โทรทัศน์ ภาพยนต์ รูปภาพ แผนที่ แผนภูมิ สไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพโปรเจกต์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ และสถานการณ์จำลอง

^๑ พัฒนา ชิตีเสวี, "ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรปริญญาตรีของสภาการฝึกหัดครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๗.

^๒ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, "ฝึกหัดครูไทยในวันนี้และวันหน้า," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ๘ (สิงหาคม - กันยายน ๒๕๒๑): ๒๘.

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจะใช้สื่อการสอนชนิดใด ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาแต่ละตอน เพราะว่าเนื้อหาแต่ละตอนจะใช้สื่อการสอนที่ไม่เหมือนกัน การจะกำหนดให้แน่นอนในเรื่องการใช้สื่อการสอนจึงทำไม่ได้ และในแต่ละวิชาไม่สามารถจะนำมาเปรียบเทียบกันได้

ปัญหาคำถามการใช้สื่อการสอน อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ปัญหาที่สำคัญได้แก่ วิทยาลัยไม่มีอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาอย่างเพียงพอ และปัญหาการใช้แหล่งวิทยากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทัศนีย์ เรื่องธรรม ที่พบว่า อุปกรณ์มีน้อยไม่พอแก่ความต้องการของอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และตรงกับผลการวิจัยของ สมประสงค์ นวมบุญลือ ทว่า คำนำอุปกรณ์การเรียนการสอน อาจารย์และนักศึกษาเห็นพ้องกันว่า อุปกรณ์การเรียนการสอนมีประโยชน์มาก ทำให้นักศึกษาเข้าใจบทเรียนดีขึ้น แต่มีปัญหาที่อุปกรณ์การสอนมีน้อย^๒

ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นปัญหาที่สถาบันการศึกษาของไทยเกือบทุกระดับต้องประสบ และมีสาเหตุที่สำคัญมาจากขาดงบประมาณในการจัดซื้อ ฉะนั้นวิธีการแก้ไขที่ดีที่สุดจึงอยู่ที่ครูอาจารย์ผู้สอน ที่จะต้องเป็นผู้คิดริเริ่มทำอุปกรณ์การสอนอย่างง่าย ๆ จากวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ ที่สามารถหาได้และสร้างโดยเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่มีความเหมาะสมกับบทเรียน เพราะอุปกรณ์ที่จะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพไม่จำเป็นต้องเป็นอุปกรณ์มีราคาแพงหรือหรูหรา^๓

^๑ ทัศนีย์ เรื่องธรรม, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษาของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ," หน้า ๗๑.

^๒ สมประสงค์ นวมบุญลือ, "ปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง," หน้า ๒๕๕.

^๓ เต็มศิริ บุญยสิงห์, " A Changing Secondary Education in Thai Culture. (McGlasson Bangkok = No-pub, 2501) หน้า ๔๐- ๔๑.

ด้านการวัดและประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการที่ใ้มากที่สุดคือ การทดสอบปลายภาค และการเข้าห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของทัศนีย์ เรื่องธรรม ที่ว่า การวัดผลที่ทำมากที่สุด คือ การทดสอบเก็บคะแนนระหว่างภาคและปลายภาค และจากการวิจัยยังพบอีกว่าวิธีการที่อาจารย์นิยมใ้มากที่สุดคือ ใ้ให้นักศึกษาค้นคว้าทำรายงานหรือการอภิปราย ซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะมีปัญหาตามมา เพราะจากการวิจัย ก็พบว่า นักศึกษาขาดทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ขาดแหล่งวิทยากร และห้องสมุดไม่เป็นแหล่งวิทยากรที่ใ้พอ จึงอาจเป็นภาระที่หนักสำหรับนักศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการวัดผลและประเมินผลที่ใ้ อาจารย์ผู้สอนต้องใ้เทคนิคการวัดผลและประเมินผลหลาย ๆ อย่าง เพื่อใ้ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทุกด้านตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เพราะใ้ไม่มีเทคนิคการวัดผลใ้ที่สามารถวัดความเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าของผู้เรียนใ้ครบทุกด้าน เทคนิคแต่ละอย่างต่างมีข้อจำกัด^๒

แบบของข้อทดสอบที่ใ้มากที่สุดคือแบบอัตนัยและปรนัยปนกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทัศนีย์ เรื่องธรรม ที่ว่าอาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่า ข้อทดสอบที่ใ้ผลใ้ที่สุดในการวัดประสิทธิภาพในการเรียนของนักศึกษา คือ ข้อทดสอบแบบอัตนัยและปรนัยปนกัน^๓ และตรงกับ

^๑ ทัศนีย์ เรื่องธรรม, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาสังกนศึกษาของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ," หน้า ๗๒.

^๒ ชุมพร บงกิตติกุล และประทอง กรรณสูต, "การวัดและประเมินผลการศึกษา," การสอนและการวัดผลการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๓๒.

^๓ ทัศนีย์ เรื่องธรรม, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาสังกนศึกษาของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ," หน้า ๗๒.

ผลการวิจัยของ สมประสงค์ นวมบุญลือ ที่พบว่า อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ข้อสอบที่ใช้ในการวัดผลการศึกษาคควร เป็นแบบปรนัยและอัตนัยปนกัน^๑

ปัญหาในการวัดและประเมินผล อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ที่เห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญคือ การวัดผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการ เรียนการสอน ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ สุมาลี วิไลรัตน์ ที่ว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมานั้นจะให้ผลตรงกับที่ผู้สร้างต้องการหรือไม่^๒ จึงเป็นเรื่องที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูควรจัดการอบรมหรือสัมมนาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลแก่อาจารย์ผู้สอน

ด้านความต้องการ จากการวิจัยพบว่า อาจารย์มีความต้องการในระดับมาก คือให้มีหนังสือทางคานวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยาในห้องสมุดอย่างเพียงพอ ต้องการให้มีการประชุมและสัมมนาระหว่างอาจารย์ผู้สอนในกลุ่มวิทยาลัยครู ต้องการให้มีการเตรียมเอกสารประกอบการเรียนการสอนและต้องการให้มีอบรมและนิเทศเนื้อหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของสุมาลี วิไลรัตน์ ที่พบว่าอาจารย์สังคมศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลางทุกคน และอาจารย์สังคมศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค ส่วนใหญ่ต้องการเขารับการอบรมและนิเทศการศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงการสอน ความรู้ที่ต้องการมากที่สุดคือคานเนื้อหาวิชา^๓ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชณี สาทนุรักษ์ ที่พบว่า

^๑ สมประสงค์ นวมบุญลือ, "ปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง," หน้า ๒๘๘.

^๒ สุมาลี วิไลรัตน์, "ปัญหาในการดำเนินการสอนตามโปรแกรมการสอนสังคมศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครู," หน้า ๘๘.

^๓ สุมาลี วิไลรัตน์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือในด้านเนื้อหา วิธีสอน แหล่งวิชาการ วิธีสร้าง และใช้อุปกรณ์ และวิธีการวัดผลจากศึกษานิเทศก์

ส่วนนักศึกษา ต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพสังคมในปัจจุบัน ต้องการให้ครูสอนนำเอาวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ มาใช้ ต้องการให้มีหนังสือทางค่านิเทศการต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยาในท้องสมุคใหม่มาพอ ต้องการให้นำเอาเหตุการณ์ปัจจุบันเข้ามาสัมพันธ์กับบทเรียนอยู่ในระดับมากกว่าข้ออื่น ๆ ซึ่งความต้องการเหล่านี้จะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหารทุกระดับ และอาจารย์ผู้สอนวิชานี้

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

กรมการฝึกหัดครู

๑. กรมการฝึกหัดครูควรจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรวิชาสังคมวิทยาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ให้รัดกุมเหมาะสม วิชาบังคับและวิชาเลือกต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กัน เนื้อหาวิชาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ควรให้อาจารย์ผู้สอนวิชานี้ในวิทยาลัยครูต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมด้วย เพราะเป็นผู้เกี่ยวข้องและเข้าใจปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาโดยตรง

๒. ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ควรเป็นผู้ผลิตหรือให้การสนับสนุนการเขียนตำรา เอกสารเกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยา ที่มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร เพื่อใช้เป็นคู่มือในการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา

๓. กรมการฝึกหัดครู ควรร่วมมือกับหน่วยงานอื่น โดยการจัดอบรม สัมมนา อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมวิทยาเกี่ยวกับเนื้อหา สื่อการสอน การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล ตลอดจนการวิจัยหรือสนับสนุนให้อาจารย์เข้าอบรม ศึกษาต่อทางสังคมวิทยาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

๑ รัชนี สาครบุรี, โปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร," หน้า ๘๑.

ผู้บริหารของวิทยาลัย

๑. ผู้บริหารควรให้ความสนใจ และเห็นคุณค่าของการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา โดยการส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนได้เข้ารับการอบรม สัมมนาและศึกษาค้นคว้าทางด้านสังคมวิทยา

๒. ผู้บริหารควรสนับสนุน ส่งเสริม และให้ความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่าง เช่น การเชิญวิทยากร การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ และการเก็บข้อมูลจากชุมชน เป็นต้น

๓. ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร และตำราประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาอย่างเพียงพอ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนภายนอกวิทยาลัย ซึ่งจะทำให้นักศึกษาเข้าใจลักษณะทางสังคมวิทยาที่ขึ้น และวิทยาลัยครูจะเป็นแหล่งวิทยาการของท้องถิ่นสมบูรณ์ขึ้น

อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมวิทยา

๑. อาจารย์ผู้สอนควรเป็นบุคคลที่มีความรู้จริง ทันสมัยและมีประสบการณ์มาก คือต้องเป็นผู้ติดตามความเป็นไปของบ้านเมือง และค้นคว้าหาความรู้ในวิชาที่สอนอยู่เสมอ

๒. อาจารย์ผู้สอนควรมีโอกาสประชุมหรือสัมมนาระหว่างอาจารย์ผู้สอนวิชาเดียวกัน ในระหว่างวิทยาลัยเดียวกัน หรือกลุ่มวิทยาลัยครู เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ขอบเขตเนื้อหาวิชา และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

๓. อาจารย์ผู้สอนควรใช้เทคนิควิธีสอนหลาย ๆ แบบ เช่น การอภิปราย การสอนแบบวิทยาศาสตร์ การสร้างสถานการณ์จำลอง การใช้ชุดการสอน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนน่าสนใจ ดึงให้นักศึกษาได้คิด วิพากษ์วิจารณ์ ใช้เหตุผล และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาในการนำไปสอนนักเรียนต่อไป

๔. อาจารย์ผู้สอนควรสอดแทรกประยุกต์เหตุการณ์ และสภาพสังคมปัจจุบัน เข้ากับเนื้อหาที่สอน เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ พร้อมทั้งให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน

๕. ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหลาย ๆ แบบ เช่น การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การเก็บข้อมูลจากชุมชน เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงและทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

๖. ควรร่วมมือกับหัวหน้าคณะ หัวหน้าภาควิชา บรรณารักษ์ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ หนังสือ วารสาร และสิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมวิทยา อย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลของการทดลองสอนวิชาสังคมวิทยา ด้วยวิธีการแบบต่าง ๆ

๒. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศึกษา

๓. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ของสถาบันการฝึกหัดครู กับระดับใกล้เคียงกับของสถาบันการศึกษาอื่น ๆ